

הטיפול ביונקים ובעיות ההזרעה

רות ובקשיים בהתעברות; בסיכומי של דבר עולה ההפסד בהרבה על הרייוח המקווה.

2. אילו הם הפריס המתאימים להזרעת העגלות? מסתבר שיש פריס המולידים וולדות שלידתם

קשה, בייחוד במבכירות (לא רק פרי שארולה), וממילא מתרבים מקרי התמותה של וולדות ב־24 השעות הראשונות של חייהם. מהסיכור מים של המחשב מתברר עוד שאין קשר בין מהירות גדילה וקשיים בהמלטה; פירוש הדבר שגם מפריס שליליים מבחינת הורשת מהירות גדילה (לדוגמה, „סאמבר“) נולדים וולדות שלידתם קשה והתמותה בהם רבה. השירות להזרעה יפרסם המלצות לחקלאים ולמזריעים ויצוין את הפריס המתאימים והבלתי מתאימים להזרעה עת עגלות.

3. מועד ההזרעה לאחר ההמלטה

התקיים דיון בדבר ההוראה של שירות ההזרעה לא להזריע פרות בטרם יעברו 60 יום מתאריך ההמלטה. סוכם שההוראה הזו נכונה בדרך כלל, אבל אין המזריעים צריכים לדקדק באופן מיוחד ולדחות הזרעה במקרים כשיום או יומיים חסרים לשישים הימים; כן עליהם להיענות להזרעה מוקדמת, במקרים מיוחדים כשהרופא המטפל בפרה המליץ (בכתב) על הזרעה כזו מטעמים שונים.

4. הרבעה טבעית

בתנאים מסויימים כדאי להיעזר בהרבעה טבעית; אם, למשל, לא הגיע המזריע מאיוו סיבה שהיא או שהבחינו בתאנה מאוחר, וכן במקרה שאין פיקוח מספיק על התאנות בעגלות ואין מגלים אותן, הרי מוטב להיזקק להרבעות בפר למען מניעת הפסדים מחמת אי־התעברות.

5. תאנות מסופקות

הובעה תרעומת על כך שהמזריעים נמנעים לעתים מהזרעת פרות שתאנתן נראית בלתי מספיקה. צויין שגם אם הסיכויים של פרה כזאת להתעבר הם פחותים במידת־מה, הרי בכל זאת יקרה שאחוז מסויים מבין אלה יתעבר. לדעת רוב הנוכחים מוסבר סירובם של המזריעים בכך שטיב עבודתם מוערך בהנחלת המכון לפי שי-

העוסקים בשירות הבוקרים בדרום קיימו מספר פגישות לבירור בעיות מקצועיות כדי שסיכומן ישמש יסוד להדרכה אחידה ככל האפשר בננושאים שנדונו.

עד עתה התקיימו 4 פגישות. בפגישה הראשונה מסר מר אוריאל לוי, מנהל האגף לבעלי־חיים במשרד החקלאות, דר"ח על ענף הבקר לחלב בארץ ותכנונו בעתיד. בשתיים שאחר כך השתתפו הרופאים הוואטרינאריים ומדריכי שה"מ ונדונו בעיות גידול היונקים. הפגישה הרביעית הוקדשה לבעיות ההזרעה המלאכותית. השתתף בה, בנוסף לנ"ל, גם דני קלי מהנהלת „השירות להזרעה“.

מן הראוי לציין שלמעשה לא נתגלו חילוקי־דעות בשאלות עקרוניות; קיימים לפעמים הבדלי גישה ופירושים שונים בפרטי הביצוע.

אשר לפגישות עצמן, הרי יש בהן לדעת כור לם ברכה, וכל המשתתפים יצאו נשכרים; ייתכן שכדאי להפכן ל„מוסד“ של קבע. בפגישות אלה לומדים להכיר זה את זה וכן את ההשקפות בנושאים השונים; אין ספק שתצמח מזה תורעלת רבה לחקלאים־הבוקרים שניזוקים לשירותים מטעם הגורמים האלה. נראה שפגישות אלה יביאו לכך שהציבור המשרת את הבוקרים ידבר בשפה אחת וברורה.

להלן דר"ח תמציתי וסיכומים על הנושאים שדנו בהם.

בעיות ההזרעה המלאכותית

1. גיל ההרבעה הראשונה של העגלות צויין שבטיפול ובמשטר הזנה מתאים של העגלות לפני ואחרי התעברותן — אפשר להזריען בהגיען לגיל שנה. אם רמת הטיפול היא בלתי מספיקה — אין להמליץ על הזרעת העגלות לפני הגיען לגיל של 13—14 חודש. הניסיון בשדה מראה שהפרייה של עגלות לפני הגיען לגיל שנה גורמת לתמותה מרובה של וולדות ולהמלטות קשות, והנזק הוא לא רק באבדן שגר אלא גם בירידה בתנובת המבכיר

5. הקולוסטרום

הכרחי שהוולד יקבל את הקולוסטרום הראשון מוקדם ככל האפשר לאחר היוולדו. אם אין נותנים לוולד לינוק מאמו, רצוי לחלוב את האם כעבור שעה-שעתיים מההמלטה ולא לחכות לשעת החליבה הקרובה, הקבועה לכל העדר. הנוגדנים שבקולוסטרום, המקנים חיסון נגד מחלות, עוברים דרך המעי למערכת הדם של הוולד במשך 36 השעות הראשונות לחייו. את הקולוסטרום מגמיעים במנות קטנות ולעיתים קרובות. רצוי לשמור על הקולוסטרום הראשון (מהשעה הראשונה שאחר הלידה) גם להגמעות הבאות, כי הוא עשיר ביותר בנוגדנים. את העודף שומרים במקרר ומחממים לפי הצורך. החימום יכול להיעשות בתוך דלי עם מים חמים (אסור לחלוטין לחמם יתר על המידה ולקרר לאחר מכן כי הקולוסטרום נקרש ומתקלקל).

6. גודל המנה

כאמור, אין להגמיע מנות גדולות מדי. לדעת הרופאים די בליטר אחד לארוחה בשבוע הראשון. המנה היומית בימים הראשונים לא צריכה לעלות על 8-10 אחוז ממשקל גופו של הוולד. מוטב להמעיט מאשר להרבות; הנזק מהגודש בהגמעה (מחמת שלשולים) גדול בהרבה מהנזק שעלול להיגרם בגלל התפתחות מואתת במקצת בימי חייו הראשונים של הוולד. נדירים ביותר מקרי מוות ביונקים מחמת תת-תזונה, לעומת זה מרובים מקרי המוות בגלל שלשולים. יש להימנע מהגמעה ב"כוח", כי החלב עלול לחדור לריאות ולגרום לדלקת ריאות קשה.

7. בחה להגמיע?

מומלץ להגמיע פחלב האם במשך עשרת הימים הראשונים, ורק אחרי זה לעבור לתחליף ליף חלב או לחלב רוזה. צוין בצער שתחליפי החלב אינם נתונים כנראה לביקורת ופיקוח בכל הנוגע לטיבם הביולוגי ולפיכך אין לדעת כלל אם הם עולים במשהו על אבקת חלב רוזה. תחליף חלב טוב, אמנם, צריך להכיל שומן במתכונת מסוימת ועליו לעבור טיפולים מיוחדים כדי שיובטח עיכולו התקין.

עורי ההתעברות שמתקבלים בכל איזור בו מרעס המזריע; משום כך נרתע המזריע מהזרעת פרות שעלולות לפגוע ברמת הישגיו. הובעה הדעה שרצוי למצוא קנה-מידה אחר להערכת עבודתו של המזריע. ועל כל פנים אין צורך לפרסם נתונים על הישגיו של כל מזריע ברבים. על האגודה להזרעה לדאוג בכל אופן לכך שגם פרות "מפוקקות" כנ"ל תוזרענה (לא מדובר, כמובן, בפרות שאין לגלות בהן כל סימן שהוא של תאנה).

גידול יונקים

1. "הכנת" המבכירות

יש להקפיד על כך שהמבכירה לא תגיע להמלטה כשהיא שמנה מדי. דרכי הלידה, כשהן רפודות שכבות שומן, מקשות על ההמלטה. לכל מבכירה — המנה האינדיבידואלית שלה בהתאם למצב גופה. מוטב להמעיט במזון מרוכז כדי למנוע השמנה יתרה.

2. מקום ההמלטה

מקום ההמלטה, שיהיה נקי, יבש ומרופד. רצוי לסדר תא המלטה מיוחד ומוטב תאים אחדים, שיהיו נוחים לטיפול בפרה היוולדת ובוולד שלה. יש למנוע באופן מיוחד המלטות בתוך הרפת על רצפת בטון בלתי מרופדת כשראש הפרה כלוא בסגר.

3. טיפול בוולד סמוך ללידה

חוץ מבמקרים כשהשרר נקרע קרוב מדי לבטן הוולד, אין צורך לטפל בו; את הוולד יש לנגב היטב (אם לא לוקק ע"י האם) ולשכך אותו במקום נקי, יבש ומוצל.

4. הנקה או הגמעה

אפשר להשאיר את הוולד יום-יומיים ליד אמו שיינק בעצמו, ויש להתבונן אם הוא באמת יונק, אם יש חלב לאם, ואם החלב שלה בריא ונורמאלי. הוולד יונק כרצונו לעתים קרובות, כמויות קטנות, 60-80 סמ"ק בכל פעם, וכך הוא מקבל במשך היום כמות גדולה יותר של קולוסטרום. והיתרון בהגמעה הוא — תבטחן שהוולד שתה ומקבל את כמות החלב הרצויה המינימאלית.

8. אורך תקופת ההגמעה

ההמלצה הכללית היא להמשיך בהגמעה עד הגיל של $2\frac{1}{2}$ –3 חודשים. משק המקדים בהגשת התערובת המיוחדת ליונקים ("סטארטאנה") יכול לקצר את תקופת ההגמעה ולגמול בגיל של 7 שבועות, כשנוכח שהעגלה הסתגלה יפה לאכילת כמות מספיקה של מזון מרוכז.

9. כמות חלב מאקטימלית ביום

מומלץ לא להגדיל את כמות החלב היומית מעל 5 – 6 ליטר חלב לעגל או לעגלה, ורק בוולדות שמגדלים ל"בשר-לבן" אפשר להגדיל את המנה היומית עד כדי 8 – 10 ליטר.

10. ויטאמין A

יש להוסיף ויטאמין A למזון העגלות (ים) אם תחליף החלב או אבקת החלב אינם מכילים אותו. הכמות המומלצת היא כ- $10,000$ יחידות בינלאומיות ליום לכל 100 ק"ג משקל חי. הוויטאמין A נאגר בכבד, לכן אפשר לתת את המנה גם בבת אחת לתקופה ארוכה יחסית; רצוי בצורת זריקה; בקשר לכך רצוי להיוועץ ברופא.

11. מים, תערובת, שחת וירק

אפשר להגיש מים ללא הגבלה מהיום הראשון לחיי הוולד. אם העגלים מתרגלים שיש לפניהם מים לשתיה כרצונם, יימנעו תקלות מחמת שתיית מים בכמויות גדולות מדי בבת אחת. שחת ותערובת יש להגיש מגיל שבוע; אין להכריח צריכת מ"מ על ידי בלילה בחלב; ידק מתחילים להגיש מהגיל של 3 שבועות.

12. אנטיביוטיקה

משתמשים באנטיביוטיקה רק לאחר התייעצות ברופא המטפל.

13. שיכון היונקים

רצוי להחזיק את היונקים בכלובים עם רציפת חריצים, כל אחד בכלוב נפרד. אם הרצפה היא רצפת רשת, יש להתקינה כך שלא תגרום לפציעת הוולדות. את הכלובים והרצפה עליה עמדו הכלובים יש לרחוץ היטב ואף לחטא כל פעם לאחר הוצאת העגל ולפני הכנסת עגל חדש.

הכלובים שיעמדו במקום מוצל, מוגן מגשם ורוח. אם הכלובים עומדים במקום קבוע, רצוי להוציאם משם במשך חודשי הקיץ לצורך איוורור השטח או המבנה. יש לדאוג לכך שבכל כלוב יימצא מקום לדלי עם מים (שיוחלפו כל יום) ואיבוס לשחת ולתערובת.

14. טיפול בוולד חולה בשילשול

בדרך כלל הטיפול משתנה ותלוי באופי המחלה וחומרתה; כן נקוט טיפול שונה ע"י הרופאים השונים. ההמלצה הכללית היא — קודם כל לבודד את הוולד והטיפול הספציפי ייעשה בעצתו של הרופא.

עד בוא הרופא (אם אין הוראות מיוחדות מצידו) רצוי להפסיק ליום אחד את הגשת החלב ולהשקות במים מתובלים במלח כדי 0.9% (כף גדולה מלח לחמישה ליטר מים).

חשוב מאוד שהעגל החולה יקבל כמות מספקת של נוזלים, אבל גם במקרה זה אין להשקותו בכוח. פרט למקרה כשהרופא ממליץ על כך.

נרשם על-ידי

אהרון בן-אשר — מדיין בקר בלשכת הדרכה רחובות

בנימין לב — מדיין בקר בלשכת הדרכה לכיש.

ציבור הבוקרים מתאבל על מותו של

הח' צבי גולומביק

מנהל אגף החלב ב"תנובה"

ומשתתף בצער המשפחה ומשק שריד

התאחדות מגדלי בקר